

ROCZNIK TOMISTYCZNY
2 (2013)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
2 (2013)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
2 (2013)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzusi (sekretarz / secretary), Maciej Słęcki, Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL: Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Tomasz Stępień, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Tadeusz Klimski, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Wojciech Falkowski, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień
Marie-Dominique Goutierre
Marek Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Maciej Igielski (język polski), Adam Filipowicz (łacina, greka), Magdalena Płotka (łacina, angielski), Izabella Andrzejuk (francuski), Michał Zembrzusi (łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2013

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów

POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl

e-mail: ksiegarnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji.....	9
Michał Zembrzuski Profesora Tadeusza Klimskiego badanie problematyki prawdy w filozofii starożytnej i średniowiecznej.....	11
Artur Andrzejuk Tadeusza Klimskiego realistyczna interpretacja problemu jedności.....	19

Rozprawy i artykuły

Tomasz Pawlikowski Poznawalność bytu. Parmenides i św. Tomasz z Akwinu.....	31
Marek P. Prokop „Możliwość” czy „możność”. Wprowadzenie do problematyki.....	55
Jarosław Gałuszka Trzy rozumienia <i>generatio</i> w herezji Ariusza oraz sposoby ich przezwyciężenia w tekstach Tomasza z Akwinu.....	69
Marcin Trepczyński The demonstrability of God's existence in <i>Summa theologiae</i> of Albert the Great on the background of writings of Thomas Aquinas.....	79
Artur Andrzejuk Egzystencjalna metafizyka bytu w traktacie <i>De ente et essentia</i> Tomasza z Akwinu.....	95
Paulina Sulenta Ogół czy konkret przedmiotem ludzkiego poznania? Rozważania na podstawie q. 2 a. 6. <i>Quaestiones disputatae De veritate – De scientia Dei</i>	113
Michał Zembrzuski Poznanie niewyraźne Boga (<i>cognitio confusa</i>) – Tomasz z Akwinu i Kartezjusz.....	137
Andrzej Marek Nowik Filozofia tomistyczna w metodologii historii Feliksa Konecznego.....	155
Izabella Andrzejuk Człowiek i kontemplacja. Antropologiczne podstawy poznania Boga w rozumieniu Aleksandra Żychlińskiego.....	169
Wojciech Golonka Saint Thomas d'Aquin en tant que philosophe: le problème des sources.....	183

Tłumaczenia

Michał Zembrzuski Koncepcja intelektu czynnego w <i>De spiritualibus creaturis</i> Tomasza z Akwinu.....	197
---	-----

Tomasz z Akwinu	
O stworzeniach duchowych, a. 10 (tłum. Michał Zembrzuski).....	209
Étienne Gilson	
Wykład wygłoszony w Sali Studyjnej Instytutu Studiów Średniowiecznych w Toronto 13 grudnia 1932 roku (tłum. Marcin Andrusieczko, Izabella Andrzejuk).....	235

Sprawozdania i recenzje

Magdalena Płotka	
Tomizm na konferencjach „W kręgu średniowiecznej antropologii” (2011) oraz „W kręgu średniowiecznej metafizyki” (2013) organizowanych przez Sekcję Historii Filozofii UKSW.....	245
Magdalena Płotka	
Sprawozdanie z wizyty historyków filozofii na Uniwersytecie Gdańskim w ramach projektu badawczego pt. „Historia filozofii jako problem filozoficzny”.....	249
Michał Zembrzuski	
Sprawozdanie z wręczenia Nagród imienia Profesora Mieczysława Gogacza i sympozjum pt. „Tomizm konsekwentny”.....	271
Tadeusz Klimski	
Recenzja: Jacek Grzybowski, <i>Byt, Tożsamość, Naród. Próba wyjaśnienia formuły „tożsamość narodowa” w perspektywie metafizyki</i> , Wydawnictwo Marek Derewiecki, Kęty 2012, ss. 693.....	257
Michał Zembrzuski	
Recenzja: M. Trepczyński, <i>Ścieżki myślenia Alberta Wielkiego i Tomasza z Akwinu, „Campidoglio”</i> , Warszawa 2013, ss. 232.....	263
Tomasz Pawlikowski	
Recenzja: Tadeusz Kuczyński – <i>Od poznania świata do poznania Boga</i> , Wydawnictwo Petrus, Kraków 2013, ss. 172.....	269
Jacek Grzybowski	
Polityka, moralność, cnota – harmonia czy antynomia? Refleksje nad książką Adama Machowskiego <i>Teologia polityczna św. Tomasza z Akwinu. Antropologiczno-etyczna interpretacja traktatu „De regno”</i> , Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2011, ss. 45.....	277
Izabella Andrzejuk	
Recenzja: M. Płotka, <i>Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora (Opera philosophorum medii aevii, t. 12)</i> , Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2013, ss. 220.....	287
Nota o Autorach.....	291

Table of contents

Editorial.....	9
Michał Zembrzuski	
Profesor Tadeusz Klimski's study the issue of truth in ancient and medieval philosophy....	11
Artur Andrzejuk	
Tadeusz Klimski's realistic interpretation of the problem of unity.....	19

Dissertations and articles

Tomasz Pawlikowski	
Cognoscibility of Being. Case of Parmenides and St. Thomas Aquinas.....	31
Marek P. Prokop	
Potentiality or potency. Introduction to the problems.....	55
Jarosław Gałuszka	
Three ways of understanding <i>generatio</i> in heresy of Arius and ways to overcome them in the texts of Thomas Aquinas	69
Marcin Trepczyński	
The demonstrability of God's existence in <i>Summa theologiae</i> of Albert the Great on the background of writings of Thomas Aquinas.....	79
Artur Andrzejuk	
Existential metaphysics of being in Thomas' Aquinas treatise <i>De ente et essentia</i>	95
Paulina Sulenta	
Is the Generality or the Concrete Thing the Object of Human Knowledge? Reflections based on Article 6 of the Question 2 of <i>Quaestiones disputatae De Veritate – De scientia Dei</i>	113
Michał Zembrzuski	
Confused cognition of God (<i>cognitio confusa</i>) – St. Thomas Aquinas and Descartes.....	137
Andrzej Marek Nowik	
Thomistic philosophy in the historical methodology of Feliks Koneczny.....	155
Izabella Andrzejuk	
Man and contemplation. The anthropological basis for the knowledge of God in the account of Aleksander Żychlinski.....	169
Wojciech Golonka	
Saint Thomas Aquinas as a philosopher: the problem of sources.....	183

Translations

Michał Zembrzuski	
The concept of the active intellect in <i>De spiritualibus creaturis</i> by Thomas Aquinas.....	197

Tomasz z Akwinu	
On spirituals creatures, a.10 (trans. Michał Zembrzuski).....	209
Étienne Gilson	
Lecture given at the Hall Study in Institute of Medieval Studies in Toronto, 13 th of December 1932 (trans. Martin Andrusieczko, Izabella Andrzejuk).....	235

Reports and reviews

Magdalena Płotka	
Thomism on conferences „In the circle of medieval anthropology” (2011) and „In the circle of medieval metaphysics” (2013) organized by the Section of History of Philosophy UKSW.....	245
Magdalena Płotka	
Report on the visit of historians of philosophy at the University of Gdansk in the framework of research project „The history of philosophy as a philosophical problem.”.....	249
Michał Zembrzuski	
Report of awarding Professor Mieczyslaw Gogacz prizes and symposium „Thomism consistent.”.....	251
Tadeusz Klimski	
Jacek Grzybowski, <i>Byt, Tożsamość, Naród. Próba wyjaśnienia formuły „tożsamość narodowa” w perspektywie metafizyki</i> , Wydawnictwo Marek Derewiecki, Kęty 2012, pp. 693 (Review).....	257
Michał Zembrzuski	
M. Trepczyński, <i>Ścieżki myślenia Alberta Wielkiego i Tomasza z Akwinu</i> , „Campidoglio”, Warsaw 2013, pp. 232 (Review).....	263
Tomasz Pawlikowski	
Tadeusz Kuczyński – <i>Od poznania świata do poznania Boga</i> , Wydawnictwo Petrus, Cracow 2013, pp. 172. (Review).....	269
Jacek Grzybowski	
Politics, morality, virtue - harmony or antinomy? Reflections on the book by Adam Machowski, <i>Teologia polityczna św. Tomasza z Akwinu. Antropologiczno-etyczna interpretacja traktatu „De regno”</i> , Wydawnictwo UMK, Torun 2011, pp. 45.....	277
Izabella Andrzejuk	
M. Płotka, <i>Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora (Opera philosophorum medii aevii, t. 12)</i> , Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2013, pp. 220 (Review).....	287
Note about authors.....	291

Tomizm na konferencjach „W kręgu średniowiecznej antropologii” (2011) oraz „W kręgu średniowiecznej metafizyki” (2013) organizowanych przez Sekcję Historii Filozofii UKSW

Katedra Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej UKSW we współpracy z Katedrą Historii Filozofii Polskiej¹ po raz drugi w tym roku zorganizowała konferencję naukową z serii „W kręgu średniowiecznej myśli”. Konferencja ma charakter cykliczny, jej pierwsza edycja (o zasięgu międzynarodowym) odbyła się w grudniu 2011 roku i poświęcona była średniowiecznej antropologii filozoficznej. Na tegorocznej konferencji zatytułowanej „W kręgu średniowiecznej metafizyki” (grudzień 2013) mediewiści debatowali nad zagadnieniami filozofii bytu.

Na obu konferencjach – mimo ich zróżnicowania tematycznego – nie zabrakło głosu wielu wybitnych badaczy zajmujących się filozofią św. Tomasza z Akwinu. Wątki tomistyczne obecne były nie tylko w tematach referatów prezentowanych przez prelegentów reprezentujących często odmienne drogi interpretacji myśli Akwinaty, lecz również podczas dyskusji. Na konferencji antropologicznej dyskutowano nad epistemologią tomistyczną (*Poznanie refleksyjne w filozofii św. Tomasza z Akwinu*, dr Andrzej

M. Nowik), etyką (*Antropologiczne podstawy etyki w ujęciu św. Tomasza z Akwinu*, dr Izabella Andrzejuk; *Przyrodzona wizja szczęścia w ujęciu św. Tomasza z Akwinu*, mgr Karolina Ćwik), a nawet estetyką (*Koncepcja piękna u św. Tomasza z Akwinu a malarstwo Giotta*, mgr Milena Banasiak). W odrębnej sekcji znalazły się liczne referaty poświęcone tematyce wolnej woli, z których dwa (*Jak wyrabia się ludzka wola? Akwinata i Henryk z Gandawy o sprawnościach ludzkiej woli*, dr Michał Głowala; *Liberum ar-*

¹ Stanowiące wraz z Katedrą Historii Filozofii Nowożytnej i Współczesnej Sekcję Historii Filozofii.

bitrium” jako źródło wolności człowieka w ujęciu św. Tomasza z Akwinu, mgr Dorota Zapisek) prezentowały perspektywę tomistyczną.

Oprócz zagadnień przedmiotowych dyskutowano również zagadnienia metapredmiotowe. Przede wszystkim należałoby tu wspomnieć o debacie panelowej (w której udział wzięli ks. doc. A. Słodička, prof. M. Boczar, prof. T. Klimski ks. prof. T. Stępień, prof. A. Andrzejuk oraz dr T. Grzesik) poświęconej tematyce człowieka. Przedmiotem dyskusji było miejsce antropologii w systemie nauk filozoficznych w średniowieczu, a co za tym idzie – miejsce człowieka w filozofii średniowiecznej. Dyskutując nad relacją między antropologią filozoficzną i metafizyką, ks. prof. Tomasz Stępień zwrócił uwagę, że św. Tomasz nie pisał *Sumy teologii* według kolejności stwarzania kolejnych bytów; że w poszczególnych jej częściach są odejścia i powroty do poszczególnych punktów, np. angelologia umieszczona na początku dzieła wyjaśnia pewne problemy antropologiczne pojawiające się dalej w tekście. Ks. profesor podkreślił, że Akwinata miał świadomość odrębności poszczególnych dyscyplin, które opracowywał i je rozdzielał. Tomaszowa metafizyka zaś pojawia się w tle wszystkich jego rozważań, choć czasem jest trudna do uchwycenia przez czytelnika jego pism. Rozwijając wątek miejsca antropologii w średniowiecznej filozofii, dr Andrzej Nowik zwrócił uwagę, że jeśli weźmiemy pod uwagę aspekt przyczyn i skutków, jak u św. Tomasza w relacji człowieka do Boga, to w średniowieczu istnieje przepaść pomiędzy arystotelesowskim realizmem i neoplatońskim ide-

alizmem. Nawet w teorii poznania mamy różnice – Tomasz głosił, że głównym źródłem wiedzy dla człowieka są zmysły, natomiast św. Augustyn, że iluminacja. Poza tym potępienia też różnych filozofów, w tym również też św. Tomasa z Akwinu, dowodzą, że mamy do czynienia przynajmniej z dwoma koncepcjami filozofii, a tym samym dwoma koncepcjami antropologii w średniowieczu.

Tomizm obecny był także na konferencji poświęconej metafizyce, zwłaszcza zagadnienie metafizyki Boga cieszyło się dużą popularnością. W ramach specjalnej sekcji dotyczącej tej tematyki wystąpili kolejno: ks. dr hab. Piotr Roszak (UMK), który przedstawił referat pt. *Biblia i metafizyka: rola inteligibility metafizycznej w hermeneutyce biblijnej Tomasza z Akwinu*; następnie ks. prof. dr hab. Mirosław Mróz (UMK) z referatem *Epistemologia cnoty pojętności: od mądrości zmysłów do metafizycznego oglądu Boga*. Obaj badacze reprezentują ten nurt badań w ramach tomizmu, w którym podkreśla się przede wszystkim zainteresowania Akwinaty poszczególnymi księgami Pisma Świętego. Ks. prof. M. Mróz oraz ks. prof. P. Roszak, badając komentarze biblijne Tomasza, starają się na ich podstawie uzupełnić dotychczasową wiedzę o Akwinacie jako filozofie i teologu. Tematyce metafizyki Boga poświęcone były kolejne dwa referaty: *Metafizyczne warunki poznania Boga w ujęciu św. Tomasza z Akwinu* (dr Izabella Andrzejuk) oraz *Konsekwencje wynikające z niezmienności Boga – Tomasz z Akwinu zagadnienie teodycei* (dr Anna Kazimierzczak-Kucharska).

Podczas dyskusji uwagę słuchaczy

skupiło przede wszystkim zagadnienie Boga jako czystego aktu. Dyskusję rozpoczęła mgr Marzena Zajązkowska, zadając pytanie o możliwość innego sformułowania terminu samoistne istnienie. Ks. prof. dr hab. Tomasz Stępień odpowiedział, że trudno zaproponować lepsze określenie, by oddało doskonałość istnienia. Dr Anna Kazimierczak-Kucharska stwierdziła, że innym sformułowaniem jest samoistny akt istnienia. W dyskusji dotyczącej bytu najdoskonalszego głos zabrał ks. dr hab. Jacek Grzybowski. Zwrócił uwagę, że na początku należy wykazać, że istnienie jest najwyższą doskonałością. Ponadto ks. dr hab. Grzybowski wyjaśnił, że Bóg istnieje bardziej realnie niż chociażby człowiek, ponieważ jest najwyższym istnieniem. Aby słuchacze zrozumieli termin oznaczający „samoistne istnienie”, należy w pierwszej kolejności wyjaśnić doskonałość najwyższego istnienia, ale by to uczynić, trzeba wejść na drogę kontemplacji.

W ramach konferencji zorganizowano również sekcje tematyczne poświęcone różnym zagadnieniom przed-

miotowym. W każdej z nich zostały przedstawione referaty, które prezentowały filozofię św. Tomasza z Akwinu w jej różnorodnych aspektach. Wśród referatów dotyczących metafizyki bytu należy wymienić: *Przedmiot metafizyki w ujęciu Awicenny w kontekście ujęć Arystotelesa i św. Tomasza* (mgr Janusz Idźkowski), *Interpretacje problematyki „esse” w komentarzu Akwinaty do „De hebdomadibus” Boecjusza* (dr Michał Zembrzusi), *Egzystencjalna metafizyka bytu w traktacie „De ente et essentia” Tomasza z Akwinu* (prof. dr hab. Artur Andrzejuk) oraz *Metafizyka płci w ujęciu Tomasza z Akwinu w „Summa contra Gentiles”* (mgr Marzena Zajązkowska).

Pozostałe wystąpienia „tomistyczne” dotyczyły zarówno kwestii historycznych (*Filozoficzne przewyżczenie herezji ariańskiej w tekstach Tomasza z Akwinu*, mgr Jarosław Gałuszka), jak i antropologicznych (*Status ontyczny sprawności w koncepcji Tomasza z Akwinu*, lic. Bartosz Owczarek; *Zagadnienie wolnego wyboru u św. Tomasza z Akwinu w aspekcie metafizycznym*, dr Andrzej M. Nowik).

